

บันทึกแจ้งผลการดำเนินการติดตามรายงานผลการตรวจสอบละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ ๓๐๒/๒๕๕๗

เรื่อง สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ กรณีอ้างว่ากรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทำการเข้าข่ายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน และขัดต่อบทบัญญัติ มาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (คำร้องที่ ๔๖๓/๒๕๕๕)

ผู้ร้อง ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน ๑๔ องค์กร

ผู้ถูกร้อง กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องในฐานะตัวแทนเครือข่ายประชาชน ๑๔ องค์กร ประกอบด้วยเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย คณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ มูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก ชมรมเพื่อนโรคไต เครือข่ายเพื่อนมะเร็ง มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคมูลนิธิเกสรชนบท กลุ่มศึกษาปัญหายา มูลนิธิชีวีดี มูลนิธิบูรณะนิเวศ มูลนิธิสุขภาพไทย และกลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch) ได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. ว่า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทำการเข้าข่ายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนโดยเฉพาะสิทธิด้านสุขภาพ และขัดต่อบทบัญญัติ มาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ จึงร้องเรียนเพื่อขอให้ตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีดังกล่าวโดยเฉพาะพฤติกรรมและธรรมาภิบาลของอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่าง ประเทศในฐานะเลขานุการการประชุมระดับสูงเพื่อพิจารณาเตรียมเปิดการเจรจาการค้าเสรีของไทย

๒. การดำเนินการของ กสม.

๒.๑ กสม. ได้พิจารณาคำร้องและรายงานของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิของผู้สูงอายุ ผู้พิการ บุคคลหลากหลายทางเพศ และการสาธารณสุข แล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องผู้ถูกร้องอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการ มาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื่องจากได้จัดให้มีการประชุมหารือ และรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย และดำเนินการรวบรวมผลการศึกษาและข้อมูลร่วมกันพิจารณาให้ ข้อคิดเห็นทั้งเชิงกว้างและลึก พร้อมกำหนดว่าข้อมูลด้านใดยังไม่เพียงพอ จะต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่ การจัดทำข้อคิดเห็น เสนอต่อคณะเจรจา เพื่อใช้ในการประกอบการจัดทำทำที่การเจรจาความตกลงการค้าเสรี ไทย-สหภาพยุโรป ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นไปตามมาตรา ๑๙๐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และกระบวนการขั้นตอนการเจรจายังอยู่ในช่วงระหว่างดำเนินการซึ่งยังไม่เสร็จสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการดำเนินการตามแนวทางในการยอมรับข้อตกลงทำที่การเจรจาที่ยืดหยุ่น และต้อง ยอมรับข้อผูกพันที่มากกว่าทริปส์ (TRIPs) หรือยอมรับทริปส์พลวก (TRIPs Plus) ที่จะมีแนวโน้มเกิดการผูกขาด ข้อมูลยา (Data Exclusivity) ซึ่งอาจทำให้มีภาระในค่าใช้จ่ายเรื่องยาภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็น ประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อห่วงใยในการจัดทำการเจรจาตกลงทางการค้าเสรีระหว่าง ไทยกับสหภาพยุโรปดังกล่าวและเห็นควรให้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงพาณิชย์พิจารณาดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) กำกับดูแลและมอบหมายให้กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศและกรมทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการในเรื่องการเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป ที่ต้องให้เป็นไปตามหลักการของมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหลักการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

(๒) ดำเนินการให้กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศและกรมทรัพย์สินทางปัญญานำเสนอข้อมูลโดยละเอียดในทุกด้านต่อรัฐบาล เพื่อใช้กำหนดท่าทีในการเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศสูงสุด โดยคำนึงถึงสิทธิของประชาชนด้านสุขภาพ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อกังวลในประเด็นดังกล่าว และเห็นว่าประเทศไทยควรมุ่งส่งเสริมการผลิตยาโรคเพื่อใช้ภายในประเทศ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการนำเข้ายา เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยให้สามารถเข้าถึงการรักษาโรคได้อย่างทั่วถึง

(๓) จากข้อมูลที่ได้รับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีความเป็นห่วงกังวลในการเจรจาทำข้อตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป หากมีการเจรจาจนนำไปสู่การลงนามความร่วมมือเป็นผลสำเร็จ และยอมรับข้อผูกพันที่มากกว่าทริปส์ (TRIPs) หรือยอมรับทริปส์พลัส (TRIPs Plus) ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ของประเทศชาติเกิดความเสียหายและอาจส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยที่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายราคายารักษาโรคที่มีราคาสูงเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถเข้าถึงการรักษาอาการของโรคได้อย่างทั่วถึง และส่งผลกระทบต่อรวมทั้งประเทศได้ จึงขอให้กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศจัดทำประชาพิจารณ์ถึงผลดีและผลเสีย ว่าประเทศไทยจะมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบในด้านใดบ้าง และการตัดสินใจของรัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างไร เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ระบุไว้ว่า “คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” โดยเปิดโอกาสให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง

๒.๒ สำนักงาน กสม. มีหนังสือ ที่ สม ๐๐๐๓/๑๙๙๒ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ แจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องทราบ หนังสือ ที่ สม ๐๐๐๓/๑๙๙๓ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ แจ้งผลการตรวจสอบให้กระทรวงพาณิชย์พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หนังสือ ที่ สม ๐๐๐๙/๓๑๐๘ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ขอทราบผลการดำเนินการจากกระทรวงพาณิชย์

๓. ผลการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กระทรวงพาณิชย์แจ้งผลดำเนินการเป็นหนังสือ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๘ สรุปว่า

(๑) กระทรวงพาณิชย์รับทราบข้อเสนอแนะของ กสม. และพิจารณานำข้อเสนอแนะไปดำเนินการเจรจาความตกลงระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป (FTA ไทย-EU) โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศในภาพรวม

(๒) ข้อเสนอแนะของ กสม. เป็นไปตามแนวทางการดำเนินการเจรจา FTA ไทย-EU กระทรวงพาณิชย์จะยังคงดำเนินการกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมตามความเหมาะสมเช่นเดิมที่เคยถือปฏิบัติมา

(๓) ขณะนี้ กระทรวงพาณิชย์โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศอยู่ระหว่างดำเนินการโครงการศึกษา "ประโยชน์และผลกระทบจากการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยและสหภาพยุโรป" ซึ่งจะศึกษาข้อมูลเชิงลึกในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการเข้าถึงยาที่ภาคประชาสังคมและ กสม. มีความกังวลด้วย